

Şinasi Gündüz, Prof.Dr.

1960 yılında Malatya'da doğdu. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu (1984). Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne araştırma görevlisi olarak atandı (1985). Durham Üniversitesi School of Oriental Studies'te MA Research yaptı (1989). Manchester Üniversitesi Department of Middle Eastern Studies'te doktorasını tamamladı (1991). 1992 yılında yardımcı doçent, 1995'te doçent oldu. 2003'te İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne profesör olarak atandı. Halen aynı fakültede öğretim üyesidir.

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Yayın No. 660
İSAM Yayınları 28
Temel Kültür Dizisi 5

© Her hakkı mahfuzdur.

HIRİSTİYANLIK Şinasi Gündüz

TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)
tarafından yayına hazırlanmıştır.
İcadiye-Bağlarbaşı Cad. 38 Üsküdar/İstanbul
Tel. 0216. 474 08 50
www.isam.org.tr yayin@isam.org.tr

Bu kitap
Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti'nin
28.12.2004 gün ve 1163 sayılı kararıyla basılmıştır.

Birinci Basım: Ekim 2006
Onbirinci Basım: Şubat 2022
ISBN 978-975-389-917-8

Basım, Yayın ve Dağıtım

TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşl.
Ostim OSB Mahallesi, 1256 Cadde, No: 11
Yenimahalle/Ankara
Tel. 0312. 354 91 31 (pbx) Faks. 0312. 354 91 32
bilgi@tdv.com.tr
Sertifika No. 48058

Gündüz, Şinasi

Hıristiyanlık/Şinasi Gündüz. – 11. bs. – İstanbul ; Ankara : İslam Araştırmaları
Merkezi (İSAM) ; Türkiye Diyanet Vakfı, 2022.

211 s. ; 19,5 cm. – (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları ; 660. İSAM Yayınları ; 28.
Temel Kültür Dizisi ; 5)

Dizin ve kaynakça var.
ISBN 978-975-389-917-8

İçindekiler

Kısaltmalar • 9

Önsöz • 11

Birinci Bölüm

TARİHSEL GELİŞİM • 13

1. Hz. İsa Dönemi Yahudi Toplumu • 16
2. İsa Mesih • 20
3. Havârilere ve Pavlus • 27
4. Patristik Dönem ve Konsiller • 36
  - a. Çeşitli Heterodoksal Akımlar • 36
  - b. Kristolojik Tartışmalar • 37
  - c. Konsil Geleneği • 39
5. Hıristiyanlığın Yayılışı • 41

İkinci Bölüm

DİNSEL KAYNAKLAR • 51

1. Yahudi Mirası • 53
2. Yeni Antlaşma • 54
3. Apokrif Metinler • 60

Üçüncü Bölüm

TEMEL İNANÇ ESASLARI • 63

1. Teslis • 71
  - a. Baba • 74
  - b. Oğul • 76
    - i. İnkarnasyon • 81
    - ii. Kefaret/Atonement • 83
    - iii. Ölümünden Diriliş/Resurrection ve Yükseliş/Ascension • 85
  - c. Kutsal Ruh • 87
  - d. Teslis İnançına Karşı Çıkan Çeşitli Akımlar • 91
2. Mesih ve Gelecek Dönem İnanıcı • 92
3. Çarmıh Öğretisi ve Kurtuluş • 96
4. Cennet ve Cehennem Düşüncesi, A'râf Öğretisi • 101
5. Meryem • 102

Dördüncü Bölüm

AHLÂK • 105

1. Günah • 108
2. "Komşunu Kendin Gibi Sev" İlkesi • 109
3. Sivil Otorite ile İlişkiler • 111
4. Diğer İnanç Sistemleriyle İlişkiler ve Diyalog • 112

Beşinci Bölüm

HİRİSTİYAN MEZHEPLERİ • 119

1. Erken Dönem Mezhepleşme Hareketleri • 122
2. Katolik ve Ortodoks Ayrışması • 127
3. Reformasyon Dönemi • 131
  - a. Öncü Reformistler • 132
  - b. Lutheranizm • 133
  - c. Reform Kiliseleri • 138
  - d. Anabaptistler • 142
  - e. Anglikan Kilisesi • 142
4. Yeni Kilise Akımları • 147

Altıncı Bölüm

İBADET ANLAYIŞLARI • 155

1. Sakramentler • 159
  - a. Vaftiz • 161
  - b. Evharist • 163
  - c. Konfirmasyon • 167
  - d. Günah İtirafı/Tövbe • 168
  - e. Nikâh • 169
  - f. Rahip Takdisi • 170
  - g. Son/Hasta Yağlama • 170
2. Günlük ve Yıllık İbadetler • 171
3. Dinî Bir Obje Olarak Haç • 174

Yedinci Bölüm

KİLİSE KURUMU • 177

- Notlar • 187
Kronolojik Tablo • 189
Kavramlar Sözlüğü • 193
Kaynakça • 199
Dizin • 201

Önsöz

Gerek inanç ve öğretilerinin yapısı gerekse dünyanın hemen her tarafındaki yaygınlığıyla Hıristiyanlık günümüzde önemli evrensel dinlerden biridir. Öyle ki günümüz dünyasında Hıristiyanlığın bir şekilde var olmadığı veya “küresel evanjelizm” söylemiyle misyonerlik faaliyetlerinin dışında kalan hiçbir bölge bulunmamaktadır. İçinde yaşadığımız coğrafya açısından Hıristiyanlık ayrı bir önem taşımaktadır. Zira bu dinin en merkezî şahsiyetlerinden biri olan Pavlus, Tarsus’ta doğmuş; Antakya’da yetişmiş ve misyon faaliyetlerini bu topraklarda yürütmüştür. Yine Hıristiyanlığın ilk kiliseleri/cemaatleri bu coğrafyada teşekkül etmiş; ilk hıristiyan siyasal iktidar da bu topraklarda (Urfa) kurulmuştur. Ayrıca Rum Ortodoks Kilisesi, Ermenilik ve Süryânîlik gibi önemli hıristiyan kiliseleri bu topraklarda tarih boyu varlığını devam ettirmiştir.

Tarihsel gelişimi dikkate alındığında Hıristiyanlık, evrensel dinler içerisinde en fazla teolojik tartışmaların yaşandığı ve buna dayalı bölünmelerin ya da mezhepleşme hadiselerinin ortaya çıktığı bir geleneğe sahiptir. Öyle ki bugün sayısı binlerle ifade edilen Hıristiyanlık içi kilise/cemaat yapılanması mevcuttur.

Farklı din yorumlarından kaynaklanan bu cemaatler teoloji, dinsel referans, kilise yapılanması vb. konularda birbirinden farklı, hatta zaman zaman birbirine karşıt görünen yaklaşımlarıyla dikkat çekmektedir. Farklılıklar, hıristiyan tarihinde oldukça erken sayılabilecek bir dönemden itibaren din dışı ilân etme ya da aforoz mekanizmasını ortaya çıkarmış ve geçmişten günümüze yüzlerce akım ana gövde kiliselerce sapkın addedilmiştir. Bu durum, temel öğretileri ve referansları açısından Hıristiyanlığın “ne”liği konusundaki tartışmaların Hıristiyanlık tarihinde de oldukça önemli bir sorun olarak var olduğunu göstermektedir.

Elinizdeki çalışma hıristiyan tarihini, temel öğretilerini ve ibadet anlayışlarını ana gövde hıristiyan kiliselerinin algılamaları ve Hıristiyanlığın kutsal metinleri bağlamında ele alıp incelemektedir. Ayrıca Hıristiyanlık'taki mezhepleşme süreci ve geçmişten günümüze temel ayrılık konuları da irdelenmektedir. Gerek Anadolu gerekse dünya açısından oldukça önemli olan bu dinsel gelenek, polemik ve spekülasyondan uzak ve elden geldiğince nesnel bir şekilde incelenmeye ve tartışılmaya çalışılmıştır. Çalışmamızın temel amacı Hıristiyanlığın daha iyi anlaşılmasına ve tanınmasına katkı sağlamaktır.

Prof.Dr. Şinasi Gündüz